

EU:s gigabitförordning börjar tillämpas den 12 november 2025 - avsikten är att göra byggandet av snabba kommunikationsnät smidigare och öka sambyggnad

Syftet med EU:s *gigabitinfrastrukturförordning* är att underlätta och uppmuntra utbyggnad av nät med mycket hög kapacitet (Very High Capacity Network, VHCN) inom EU. Avsikten är också att öka gemensamt utnyttjande av befintlig fysisk infrastruktur och effektivisera samt påskynda utbyggnaden av fysisk infrastruktur till en lägre kostnad.

Beaktansvärt är att gigabitinfrastrukturakten gäller både element i VHCN-nät och deras tillhörande faciliteter, t.ex. master som används vid byggande och underhåll av nätet. Skyldigheterna i förordningen kan även gälla byggare av mast- och infrastruktur även om de inte är teleföretag.

EU:s gigabitinfrastrukturakt börjar tillämpas i medlemsländerna den 12 november 2025, med några undantag.

I Finland bereds för närvarande en nationell lag som kompletterar gigabitförordningen. Direkt tillämpliga bestämmelser i gigabitförordningen gäller artiklarna 3 - 16. De helheter som behandlas i dem kan indelas enligt följande:

- förfaranden för beviljande av tillstånd och ledningsrätter
- central informationspunkt
- tillhandahållande av information om befintlig fysisk infrastruktur och planerade bygg- och anläggningsprojekt
- sektorsövergripande delning och samordning av byggprojekt
- tvistlösning och påföljdsavgifter.

I förordningen fastställs också en skyldighet att rapportera till kommissionen om införandet av VHCN-nät.

I gigabitförordningen fastställs minimikraven för att uppnå målen i förordningen. Medlemsstaterna kan om de vill införa strängare eller mer detaljerade krav än vad som finns i gigabitförordningen genom nationell lagstiftning.

Tillståndsförfaranden och ledningsrätter

Enligt artikel 7 i förordningen ska behöriga myndigheter handlägga tillståndsförfaranden och ledningsrätt för utbyggnad av VHCN-nät på ett effektivt, öppet och icke-diskriminerande sätt. Myndigheter ska dessutom

- tillhandahålla möjlighet till elektroniska tjänster via en central informationspunkt
- offentliggöra uppgifter om tillståndsförfaranden och
- fatta beslut om huruvida tillstånd ska beviljas görs tillgängligt inom fyra månader från dagen för mottagandet av en fullständig tillståndsansökan.

Artikeln börjar tillämpas den 12 november 2025, med undantag för elektroniska tjänster som tillämpas fr.o.m. den 12 maj 2026.

Artikel 8 i förordningen gäller avsaknad av ett beslut om tillståndsansökan. Om en behörig myndighet inte fattar beslutet inom 4 månader anses tillståndet ha beviljats automatiskt, dvs. *godkänts implicit*, med undantag för ledningsrätter. Medlemsstaterna kan göra undantag från principen för tyst godkännande om alternativa rättsmedel finns tillgängliga, t.ex. möjlighet att kräva ersättning av skador eller möjlighet att hänskjuta ärendet till en domstol eller en tillsynsmyndighet. I Finland kommer artikel 8 att kompletteras genom nationell lagstiftning som ännu inte är kraft. Trots det ska artikel 8 tillämpas i Finland fr.o.m. den 12 november 2025, i enlighet med gigabitförordningen. Artikel 9 gäller undantag från tillståndsförfarandena. I denna artikel anges situationer där bygg- och anläggningsprojekt som hänför sig till VHCN-nät inte behöver omfattas av något tillståndsförfarande i den mening som avses i artikel 7, såvida inte ett sådant tillstånd krävs i den nationella lagstiftningen.

Central informationspunkt

Artikel 7 ålägger medlemsstaterna att säkerställa att genomförandet av rättigheter och skyldigheter i enlighet med förordningen görs tillgängligt via en helt digitaliserad central informationspunkt. Medlemsstaterna kan även införa flera centrala informationspunkter. I artikel 12 anges de krav som hänför sig till genomförande av centrala informationspunkter samt till funktionaliteter. Till exempel tillståndsförfaranden, uppgifter om existerande fysisk infrastruktur och anmälningar om planerade byggarbeten ska kunna skötas via en central digital informationspunkt.

Kraven tillämpas fr.o.m. den 12 maj 2026. Traficoms Nätverksinformationspunkt, som redan är i användning, utgör en del av den centrala informationspunkten.

Tillgång till information om befintlig fysisk infrastruktur och planerade bygg- och anläggningsprojekt

Artikel 4 i förordningen gäller öppenhet avseende fysisk infrastruktur. Syftet med den är att säkerställa att operatörerna har rätt att via en central informationspunkt få information om existerande fysisk infrastruktur. Artikeln blir i huvudsak tillämplig den 12 november 2025, med undantag för artikel 4.3 som ålägger nätoperatörer och offentliga organ att göra sin infrastrukturinformation tillgänglig via en central informationspunkt och som börjar tillämpas fr.o.m. den 12 maj 2026.

Information om fysisk infrastruktur finns redan nu tillgänglig i Nätverksinformationspunkten. Kraven på information som ska anges kommer att anpassas till förordningen senast den 12 maj 2026.

Artikel 6 i förordningen gäller öppenhet avseende planerade bygg- och anläggningsprojekt. I artikeln anges att för att möjliggöra förhandling av avtal om samordning av bygg- och anläggningsprojekt ska nätoperatörer och offentliga organ via en central informationspunkt göra information tillgänglig i elektroniskt format. Artikeln börjar tillämpas i sin helhet den 12 maj 2026 när skyldigheten att anmäla byggnadstekniska arbeten och att offentliggöra uppgifterna om dem via en central informationspunkt träder i kraft.

Samordning av byggarbeten är möjlig redan nu via Nätverksinformationspunkten. Kraven på information som ska anges kommer att anpassas till förordningen senast den 12 maj 2026.

Samanvändning och samordning av byggprojekt, dvs. sambyggnad

Artikel 3 i förordningen gäller tillträde till befintlig fysisk infrastruktur och tillträde till mark. Den ålägger nätägare (t.ex. operatörer av el-, vatten-, trafik- eller kommunikationsnät samt offentliga organ) att på rimliga villkor ge nyttjanderätt till existerande fysisk infrastruktur så att byggandet av kommunikationsnät skulle vara snabbare och kostnadseffektivare. Operatörerna har rätt att förhandla om tillträde till mark med sådana aktörer som har hyres- eller besittningsrätt till mark, och den nationella regleringsmyndigheten ska informeras om avtalen. Medlemsstaterna får dessutom föreskriva att ägare av privata kommersiella byggnader på vissa villkor ska tillåta placering av infrastruktur i sina byggnader i landsbygdsområden och avlägsna områden, om det inte finns någon annan lämplig infrastruktur. Artikeln börjar tillämpas den 12 november 2025.

Artikel 5 i förordningen gäller samordning av bygg- och anläggningsprojekt. Artikeln ålägger offentliga organ och nätoperatörer att tillmötesgå varje rimlig begäran om samordning av bygg- och anläggningsprojekt på rättvisa och rimliga villkor, om villkoren i förordningen är uppfyllda. Artikeln börjar tillämpas den 12 november 2025.

Artikel 10 och 11 i förordningen gäller fysisk infrastruktur i byggnader och tillträde till fysisk infrastruktur. Dessa artiklar medför inte några stora förändringar i regleringen av inomhusnät. Den mest betydande ändringen är strängare skyldigheter för att förnya inomhusnät. Om det i fastigheten utförs ett större renoveringsprojekt, t.ex. rör- eller elrenovering, är 30 Mbit/s enligt den nuvarande regleringen inte längre tillräcklig utan inomhusnäten ska alltid förnyas om det inte finns något existerande optiskt inomhusnät i fastigheten. Detta gäller projekt för vilka ansökningar av bygglov har lämnats in efter den 12 februari 2026. Behandlingen av den nationella lagstiftningen om ämnet pågår fortfarande i riksdagen. I lagförslaget skulle ansvaret för tillsyn över inomhusnät i regel överföras till kommunens byggnadstillsyn och det blir nationella undantag för skyldigheten att bygga inomhusnät (och dess fysiska infrastruktur).

Tvistlösning och påföljdsavgifter

Artikel 13 ålägger medlemsstaterna att säkerställa att tvister med anledning av tillämpningen av förordningen kan hänskjutas till det behöriga nationella tvistlösningsorganet. Tvistlösning kan begäras till exempel om tillträde till befintlig infrastruktur vägras, om den begärda informationen inte tillhandahålls inom de tillämpliga tidsfristerna eller om parterna inte når en överenskommelse om sambyggnad eller tillträde till fastighetens inomhusnät.

Det nationella tvistlösningsorganet ska avgöra saken genom ett bindande beslut inom fyra månader eller en månad, beroende på tvistens art, och i beslutet kan även definieras villkoren för och priserna på tillträde. Transport- och kommunikationsverket Traficom är tvistlösningsorganet i Finland. Artikeln börjar tillämpas den 12 november 2025.

Artikel 15 i förordningen gäller sanktioner. Artikeln ålägger medlemsstaterna att fastställa regler om sanktioner för överträdelse av denna förordning eller av något av de bindande beslut som antagits av de behöriga organen. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Medlemsstaterna ska dessutom vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att sanktionerna tillämpas. Artikeln börjar tillämpas den 12 november 2025.